

» Durant els darrers anys, desenes d'espais de creació cultural han hagut de tancar les seves portes a Barcelona, pressionats per l'especulació i les transformacions urbanístiques impulsades des de l'administració municipal. Durant l'última dècada, al barri del Poblenou han marxat més de 300 artistes. Mentre desapareixen els últims tallers per donar peu a la construcció d'habitatges de luxe i oficines, l'Ajuntament ha recuperat un vell projecte per obrir deu fàbriques de creació cultural, en alguns casos, als mateixos emplaçaments d'on ara s'estan foragitant els artistes_

CREACIÓ ARTÍSTICA // L'ORIGEN DEL CONFLICTE ÉS L'APROVACIÓ DEL PLA 22@

Artistes en perill d'extinció

Durant els últims dotze anys, el barri del Poblenou de Barcelona ha perdut més de 6.000 m² d'espais de creació cultural, que apleguen 133 artistes

✉ Oriol Andrés

/redaccio@setmanaridirecta.info/

Plácido Romero és pintor i, des de fa un parell d'anys, té el seu estudi a l'Escocesa, una antiga fàbrica tèxtil del Poblenou barceloní reconvertida en taller per artistes. El 28 de desembre és la data en què els dotze últims artistes del recinte estan cridats a abandonar l'espai. En Plácido ja es coneix la història. Des que va arribar a Barcelona fa onze anys des de la seva Màlaga natal, ja s'ha vist obligat a canviar diverses vegades d'espai i de barri: primer va deixar el Raval després, Gràcia i ara el Poblenou. "De dins cap a fora la ciutat", diu amb humor. Fins que la ciutat l'ha expulsat. Ara s'està mirant uns tallers a la Colònia Güell, a Sant Boi.

En Plácido és un dels gairebé 200 artistes que, segons un estudi de l'Hangar, el centre de producció artística creat i dirigit per l'Associació d'Artistes Visuals de Catalunya, deixarà de treballar al Poblenou aquest 2007. Només en aquest barri, l'informe ha documentat des de l'any 1994 fins al 2006 la pèrdua de divuit espais dedicats a la creació cultural, en total 6.783 metres quadrats que albergaven 133 artistes. Però és que segons les seves previsions, aquest darrer any el Poblenou haurà perdut 9.670 metres quadrats de tallers i estudis i 188 creadors més.

L'origen del conflicte es troba en l'aprovació del pla 22@

Són les paradoxes de la vida urbana, ja que mentre aquests tallers desapareixen, l'Ajuntament de Barcelona promou, dins del Pla Estratègic de Cultura, la creació d'una xarxa de centres per als creadors. En total, deu nous espais que, segons el pla, "s'ubicaran en recintes industrials en desús". El mes d'abril l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) ja va assignar vuit espais. Entre ells, hi trobem Can Ricart i l'Escocesa, dos espais que no només no estaven en desús, sinó que estaven funcionant a ple rendiment quan els artistes en van ser, en el cas de l'Escocesa, en seran, expulsats.

L'Escocesa, espai de creació artística a Poblenou

Oscar Farrer - Ago2

Fins fa ben poc, a l'Escocesa, hi treballaven uns 75 artistes: pintors, escultors, artistes de circ. Però també fotògrafs, escenògrafs, grups de teatre i artesans. La majoria havien arribat al Poblenou al llarg dels últims deu anys, provinents d'altres zones de Barcelona, fugint d'un augment de preus fruit de la transformació urbanística i l'especulació i en busca d'espais amplis on poder crear amb llibertat. A l'antiga fàbrica tèxtil es donaven aquestes condicions i els primers artistes s'hi van instal·lar el 1999. El recinte portava prop de deu anys tancat i el propietari es va mostrar encantat amb el nou pacte: els nous habitants no només li mantenien l'espai, sinó que, a sobre, en treia benefici.

Lavors, per què cal expulsar-ne els artistes? L'origen del conflicte es troba en l'aprovació del pla 22@, un projecte estrella de l'Ajuntament que es proposa dinamitzar el Poblenou i transformar-lo en el barri "tecnològic" de la ciutat. Però, les requalificacions massives de sòl industrial a sòl urbanitzable que va implicar van convertir els terrenys de fàbriques i tallers en grans negocis urbanístics per la construcció d'oficines, hotels i habitatges de luxe. En aquestes circumstàncies, els artistes es van convertir en una molèstia i va començar l'expulsió. Davant d'aquesta situació i amb l'enderrocament de recintes emblemàtics del passat industrial de Barcelona amb la connivència de les administracions, diverses asso-

ciacions de veïns, moviments socials, artístics i de defensa del patrimoni van organitzar-se per defensar la preservació d'aquests espais. Va ser especialment destacada la lluita per evitar la destrucció de Can Ricart, un espai únic on la indústria i els artistes conviuen i interactuaven, compartint processos i coneixements. Finalment, la mobilització ciutadana va aconseguir salvar bona part del recinte de l'enderroc.

► **Dos visions, un futur incert**
La lluita de Can Ricart també va propiciar el compromís de l'Ajuntament de destinar part de l'espai rescatat a la creació cultural i l'ICUB va desenterrar el projecte de les fàbriques de creació, plantejant al primer pla estratègic de cultura, fa vuit anys. Tanmateix, el pla de l'Ajuntament no ha evitat l'èxode de creadors.

"És la tàctica del ciment, de terra cremada"

Joan Escofet, membre de Nau 21, un col·lectiu sorgit arran de la lluita de Can Ricart que busca replantejar les ciutats, ho té clar: "Amb l'expulsió dels artistes, l'Ajuntament pretén aniquilar les estructures i les comunitats preexistents per, després, poder començar de zero amb els seus propis models de gestió. És la tàctica

del ciment, de terra cremada". "Per què, si no, tancar els espais, si eren els artistes els que els mantenien? Per què no deixar-los els diners perquè fessin ells les renovacions?", es pregunta. Des de l'ICUB, la resposta la dona Esteve Caramés, tècnic de l'institut: "Quan l'Ajuntament agafa un lloc i el converteix en equipament públic l'ha d'adaptar als estàndards de seguretat, ha de complir una normativa. Cal fer el pas de convertir un lloc temporal en definitiu, cal fer una transició".

En aquest sentit, el plantejament de Joan Escofet porta implícita una altra problemàtica, els anys d'inactivitat que comportarà la rehabilitació dels espais. Una opció que no neguen des de l'Ajuntament: "Cal ser realistes, aquests processos de rehabilitació no seran una cosa d'avui per demà". Marco Noris, pintor i membre de l'Associació d'Idees M de l'Escocesa, apunta que un dels riscos d'això és la dispersió dels artistes. "Nosaltres esperem si l'Ajuntament ens ofereix alguna reubicació durant les obres, tal com ja varem parlar. Si no, d'aquí a quatre anys es pot haver perdut l'interès col·lectiu per l'espai", apunta. La Maite Zabalza, artista audiovisual i responsable de Caminal, un taller del Poblenou on treballaven 23 artistes fins el 14 de novembre, dia en què van haver de marxar, comparteix aquesta preocupació: "Els grups que treballen col·lectivament s'enriqueixen. No oblidem que estem parlant de l'art autòc-

ton. D'aquesta manera, s'empobreix la cultura, que tendeix a ser conservadora".

► **Espais efímers**

De moment, la Maite llogarà un taller més petit amb tres o quatre companys "tant per les poques possibilitats de trobar un local gran com de preus accessibles". En general, la resta d'artistes de Caminal s'han pogut instal·lar a Barcelona, sobretot a Sants i a la Sagrera. Una altra solució, proposada per l'Associació d'Idees M, són els anomenats espais efímers, una iniciativa que ja funciona a França i a d'altres ciutats europees. Consisteix a aprofitar edificis afectats o en remodelació mentre no s'hi fa res, amb l'únic compromís de marxar-ne en el termini d'una setmana quan el propietari el requereix i d'altres opten directament per marxar. Un destí cada cop més usual és Berlín, una ciutat en eferescència cultural on és fàcil trobar espais amplis i a bon preu, explica Plácido Romero.

En aquesta tessitura, la més perjudicada és la ciutat. "Sorprèn la ceguesa d'aquest Ajuntament"

En aquesta tessitura, la més perjudicada és la ciutat. "Sorprèn la ceguesa d'aquest Ajuntament que no sap identificar els punts potencials de la ciutat", reflexiona Joan Escofet. Óscar Guayabero, dissenyador i vicepresident del FAD, escriu "clar que els creadors trobaran una altra ciutat, un altre poble o potser una altra activitat, afortunadament per ells, i s'emportaran el capital amb ells. La que hi perd és Barcelona". Atsuko Arai, una artista visual japonesa, apunta: "Vaig venir a Barcelona perquè era una ciutat nova però, que havia sabut conservar elements antics. Una cosa impossible a Tòquio on, quan alguna cosa no és funcional, es canvia, es llença. Per viure és molt important deixar un marge a la imaginació. I Barcelona tenia espais que ho permetien. Ho té, ho tenia".